

je pokazati, da ne privolimo v nobenem oziru, da bi se naša država vladala iz Budimpešte.

Kmetijske raznoterosti.

Kako dobimo zgodnji krompir? Pariški vrtnarji že več let na posebno lahek način dobivajo zgodnji krompir. Celi gomoli zgodnjih vrst položé se v nizke košarice ali tružice o koncem navzgor jeden poleg drugega. Košarice postavijo se potem v kak gorek kraj, v sobo, hlev, rastlinjak ali gnojno gredo. Če je gorek solnčen dan, nese se košarica na solnce. Kadar se pa ni bati več mraza, se posade gomoli v zemljo, pri čemur je paziti, da se jim kali ne polomijo. Tak krompir v zemlji precej raste, dočim drugi dolgo leži, predno začne poganjati. Na ta način pridelamo štiri tedne poprej krompir, nego na navadni način, kar se tudi splača, kajti zgodnji krompir se najdražje proda.

Proti kurjim boleznim. Angleški kokošarji polijejo 50 gramov zelene galice z močno zredčeno kislino, da se raztopi. Na to prilijejo še tri litre vode. To zmes pokrito hranijo in jo dajo vsak teden jedno žlico kokošim v vodo. Če pa kokoši ne marajo jesti, dajo jim tega zdravila vsaki dan, ali pa vsaj na dva dni.

Poučni in zabavni del.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

VII.

(Dalje.)

Izogibajoč še govoriti na splošno in dajoč prednost neoporekljivim faktom, izberem in navedem statistične podatke upravnikov narodnih šol v državah Kalifornija, Colorado, Ohio, Severna Dakota in Massachussets. Izbral sem ravno te države, po jedno iz vsake skupine, na katera se običajno razdeljujejo Zjedinjene države, da tako podajem pojem o najraznovrstnejših krajih zveze, in jako obžalujem, da mi čas in prostor ne dopuščata, priobčiti nekatera mesta iz teh poročil v celoti, ker so jako poučna in daleč prekašajo vse, kar je v tem oziru dostopno in pojmljivo Rusu.

Začnem z državo Kalifornijo. Poslednje poročilo se tiče 1889. in 1890. leta. Po ljudskem popisovanju 1890. leta je v vsej državi za šolo godnih otrok (od 5 do 17 let) 280.882, od teh jih je hodilo v javne šole 221.756 in zasebne 21.460, torej vseh 243.216 učencev. Tako jih 37.666 ni hodilo v nobeno šolo. Ker je v Kaliforniji že nekaj let vpeljana občna šolska dolžnost, se to število pojasnjuje v tem, da nekateri otroci ne začno hoditi v šolo pred 6. ali celo pred 7. letom in nehajo s 14., 15. ali 16. letom, in da nekateri roditelji pošiljajo otroke v učne zavode na vzhodu ali pa celo v Evropo. Poleg tega so kitajski in indijanski otroci tudi všteti pri popisovanju, a jih izmed njih 3.424 ni hodilo v nobeno šolo. Za izobraževanje vseh teh otrok je bilo 1890. leta 24 višjih šol z 16 % vseh učečih se, 1685 devetrazrednic, s 24.14 %,

in 2.858 šestrazrednic s 73.26 %. Samo v 53 šolah je šolsko leto trajalo manj kot šest mesecev, v 723 od 6 do 8 mesecev, in v vseh drugih več kakor osem mesecev. Povprečno je za vso državo trajalo učno leto 8.02 meseca. V vseh teh šolah je bilo 1162 učiteljev s srednjo plačo 80.70 dolarjev na mesec in 4272 učiteljic s srednjo plačo 66.20 dolarjev na mesec. Za vzdrževanje teh šol (vseučilišča, normalke in specialni učni zavodi vzdržujejo se na osebna sredstva) se je 1890. leta izdalo iz vseh virov znašajočih 6,118.412 dolarjev, 5,119.096.68 dolarjev, ostalo je torej za 1891. leto 999.316 dolarjev. Šolsko premoženje (zopet izključivši vseučilišča itd.) je znašalo 13,624.143 dolarjev, v tem številu je vrednost šolskih knjižnic s 579.659 dolarji, učil 298.176 dolarjev in vrednost poslopij in hišne oprave 12,746.308 dolarjev. Iz tega se vidi, da je za vsacega otroka, ki hodi v šolo bilo proračunjeno 21.78 dolarjev, izdalo se je pa 19.91 dolarjev. Poleg tega se je za vzdrževanje teh normalnih šol izdalo 208.250 dolarjev. Te normalne šole so učiteljišča, pečajo se samo s pripravljanjem učiteljev, dajo brezplačen pouk s triletnim tečajem in za vstop se zahteva dovršenje višje ljudske šole. Naposled vsaka grofija izda znatne svote za učiteljske shode, za to nakaže vsaka grofija na leto od 3000 do 20.000 dolarjev, in vsi stroški učiteljev in učiteljic združeni s temi shodi, se popolnoma poplačajo iz teh vsot. Leta 1890. se je izmed 5434 učiteljev in učiteljic jih 4995 udeležilo teh shodov, in šolski upravnik te države vedno zahteva v svojem poročilu, da se vpeljejo posebni voditelji šolskih shodov iz oseb, ki bi mogle mej letom slediti za vspehom vzgojeslovnih stvari v drugih zveznih državah in bi potem vodile učiteljske shode. To poročilo tudi zahteva, da naj se brez odlašanja vpeljejo brezplačne knjige za učence. Sedaj ima kalifornijska država posebno tiskarno, ki stane 315.000 dolarjev in tiska vse učne knjige ter prodaja po ceni, kolikor jo stanejo, poročilo pa gre dalje in zahteva brezpogojno razdelitev brezplačnih potrebnih učnih knjig, sklicujoč se na ugodne vspehe te sisteme v državah Massachussets in Michigan in v vseh večjih mestih Nove Anglije, Novega Jorka in Pensilvanije.

Vseučilišče kalifornske države ima nastopne fakultete: slovstveno s tremi oddelki, poljedelsko, rudniško, inženerstvo, zdravniško in lekarniško; poleg tega je pri tem zavodu zvezdarna Lickova. (To zvezdarno je zgradil in podaril kalifornijski državi Lick, kateri je izdal zanjo 700.000 dolarjev. Preskrbljena je z najdražjimi aparati, mej drugim z največjim teleskopom na svetu, z ekvatorijalnim steklom 36 palcev. Lickovo truplo se je po njegovi smrti pokopalo pod temeljem tega teleskopa.) Za vstop na vseučilišče je treba dovršiti višje šole države. Pouk je v njem štirileten in brezplačen ter dostopen za oba spola na vseh fakultetah. Premoženje vseučilišča ceni se na 6,953.779 dolarjev, v tem številu se neprimičnine, poslopja in aparati z 2,899.954 dolarjev, gotove glavnice donašajo obresti 2,005.154 dolarjev in kapitalizacija večnega zaklada kalifornske države s 2,048.690 dolarji. Ves-